

ombudsman

už 20 let pomáháme bez rozdílu

Vážená paní
Dipl.-Pol. Jana Maláčová, MSc.
ministryně
Ministerstvo práce a sociálních věcí
Na Poříčním právu 1/376
128 01 Praha 2

Na vědomí

Vážená paní
Mgr. Zdeňka Cibulková
ředitelka odboru nepojistných sociálních
dávek
Úřad práce České republiky, generální
ředitelství
Dobrovského 1278/25
170 00 Praha 7

Sp. zn. 4787/2019/VOP/KK
Č. j. KVOP-17426/2020
Datum 11. května 2020

Vážená paní ministryně,

obracím se na Vás v záležitosti paní A., nar. xxxx, bytem yyyy (dále také „stěžovatelka“).

Na základě podnětu stěžovatelky bylo zahájeno šetření postupu Úřadu práce České republiky, krajské pobočky v Ústí nad Labem (dále také „úřad práce“), ve věci čerpání rodičovského příspěvku.

Ve zprávě o šetření jsem konstatoval, že Úřad práce České republiky, krajská pobočka v Ústí nad Labem, pochybil tím, že stěžovatelku řádně nepoučil o maximální možné výši čerpání rodičovského příspěvku, povinnosti oznámit nárok na peněžitou pomoc v mateřství a průběh jednání se stěžovatelkou nezaznamenal do protokolu. Podrobně skutkový stav, který jsem na základě šetření zjistil, a své závěry popisuji v příložené zprávě o šetření.

V souladu s § 18 odst. 1 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, jsem vyzval ředitele krajské pobočky v Ústí nad Labem, aby se k závěrům ze šetření vyjádřil. Z jeho vyjádření vyplynulo, že úřad práce neshledává ve svém postupu pochybení.

Úřad práce je přesvědčen, že své klienty řádně informuje o postupu při řízení o dávce i o jejich povinnostech vůči úřadu. Ačkoli si pracovnice kontaktního pracoviště na jednání se stěžovatelkou nepamatuje, trvá na tom, že paní A. si výši rodičovského příspěvku na částku 33 096 Kč zvolila z vlastní vůle.

Úřad práce jakožto opatření k nápravě projednal se všemi pracovníky nutnost sepisování protokolů o ústním jednání, a to v případech plynoucích ze společného jednání, popř.

dotazů a otázek, které v rámci správního řízení osoba učiní. Úřad práce ve svém vyjádření uvedl, že se závěrem mého šetření souhlasí v tom směru, že žadatelé o dávku by měli být seznámeni písemně (nejlépe v oznámení o přiznání dávky) s čerpáním měsíční výše rodičovského příspěvku a měsícem skončení nároku na rodičovský příspěvek, a to i přes skutečnost, že o dočerpání částky jsou písemně informováni prostřednictvím oznámení o změně výše dávky a mohou na ně reagovat prostřednictvím námitek.

Vzhledem k tomu, že učiněná opatření směřují pouze do budoucna, tj. předcházejí tomu, aby se do obdobné situace nedostal jiný rodič, vydávám své závěrečné stanovisko s návrhem opatření k nápravě podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv. Závěrečné stanovisko adresuji přímo Ministerstvu práce a sociálních věcí s ohledem na to, že mnou navržené opatření k nápravě nemůže přijmout Úřad práce České republiky.

Nadále setrvávám na svých závěrech, které jsem podrobně vyjádřil ve zprávě o šetření.

Lze se domnívat, že volbu výše čerpání rodičovského příspěvku provedla stěžovatelka v důsledku neznalosti právní úpravy. Paní A. totiž čerpala sice maximální výši rodičovského příspěvku dle doloženého denního vyměřovacího základu manžela stanoveného pro jedno dítě, bohužel však mohla čerpat 1,5násobek pro vícero dětí. Kdyby byla stěžovatelka řádně poučena, je zřejmé, že by žádala o částku 49 644 Kč.

Snaha o maximální čerpání z důvodu očekávání narození dalšího dítěte je zjevná jak ze skutečnosti, že již v listopadu 2017 provedla volbu výše dávky na částku 11 500 Kč (v té době maximální možné čerpání), tak i z toho, že v lednu 2018 doložila potvrzení o denním vyměřovacím základu manžela, jenž byl vyšší než její vyměřovací základ.

Vysvětlení, že zaměstnankyně úřadu práce žadatelům běžně zapůjčuje kalkulačku, vysvětlí jim postup výpočtu a zvolenou částku již nepřepočítává a nekontroluje, mě nepřesvědčilo o tom, že úřad práce dostal řádně své poučovací povinnosti.

Jestliže klientka uplatňovala v žádosti výši dávky, která pro ni (vzhledem k blížícímu se narození dalšího dítěte) byla nevýhodná, bylo namístě, aby ji zaměstnankyně úřadu práce o možných důsledcích zvolené výše dávky adresně poučila.

Vím, že formulář žádosti obsahuje informace o možnostech volby výše rodičovského příspěvku, ale tyto informace jsou uvedeny pouze malým písmem v poznámce pod čarou. Navíc je formulace „1,5násobek 70 % 30násobku denního vyměřovacího základu“ dle mého názoru pro většinu rodičů nesrozumitelná.

Problém spatřuji také v tom, že nikde (ani v oznámení o přiznání dávky) se rodič nedozví údaje o konkrétní maximální výši čerpání či délce čerpání. Také úřad práce připustil, že žadatelé o dávku by měli být písemně seznámeni (nejlépe v oznámení o přiznání dávky) s čerpáním měsíční výše rodičovského příspěvku a zároveň s měsícem skončení nároku na dávku.

Rovněž se nemohu ztotožnit s argumentací úřadu práce ospravedlňující jeho postup odkázáním na obecné písemné poučení o povinnostech příjemce dávky. Právo sociálního zabezpečení je poměrně komplikovaná právní materie a vyžaduje určité právní povědomí.

Proto je právě v této oblasti nezbytné, aby poučovací povinnost byla širší než v jiných oblastech práva a zahrnovala i nezbytné poučení o hmotném právu, aby účastník v řízení nedošel újmy v důsledku neznalosti hmotněprávní úpravy, zejména aby řádně mohl plnit své procesní povinnosti. Širší poučovací povinnost o hmotném právu v sociálním zabezpečení, tj. o podmínkách pro poskytnutí sociálních dávek, zdůrazňuje ve své ustálené judikatuře Nejvyšší správní soud.¹ Jsem přesvědčen, že posuzovaný případ lze podřadit pod požadavky Nejvyššího správního soudu, neboť informace o možnostech volby výše rodičovského příspěvku jsou nezbytné pro kvalifikované provedení procesního úkonu – volby výše rodičovského příspěvku.

Z výše uvedených důvodů v souladu s § 19 písm. e) zákona o veřejném ochránci práv navrhuji, aby Ministerstvo práce a sociálních věcí přistoupilo na základě žádosti stěžovatelky k dobrovolnému poskytnutí náhrady škody ve výši rozdílu mezi skutečným čerpáním dávky a maximální výší, jež mohla čerpat v období od ledna 2018 do dubna 2018, podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád).

Vážená paní ministryně, na základě svých zjištění a s ohledem na množství se stížnosti na nesprávné poučení týkající se volby výše rodičovského příspěvku **využívám svého zvláštního oprávnění podle § 22 odst. 1 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, a dovoluji si Vám doporučit, abyste postup Úřadu práce České republiky metodicky usměrnila tak, aby v oznámení o přiznání dávky úřad práce vždy uváděl maximální možnou výši čerpání rodičovského příspěvku, zvolenou výši rodičovského příspěvku a údaj o datu dočerpání dle zvolené varianty čerpání.**

K tomuto doporučení přistupuji mimo jiné proto, že i úřad práce ve svém vyjádření uvedl, že uvedení konkrétních informací o čerpání rodičovského příspěvku v oznámení o přiznání dávky by uvítal.

Jsem si plně vědom toho, že volbu výše čerpání rodičovského příspěvku provádí vždy rodič sám, jsem však přesvědčen, že pro takovýto procesní úkon musí mít dostatek informací, aby nebyl v důsledku neznalosti právní úpravy krácen na svých právech. Příjemce rodičovského příspěvku má sice možnost uplatnit námitky proti oznámení o přiznání dávky, bohužel v současné době se však ani z tohoto oznámení nedozví relevantní informace o možnostech čerpání dávky. O nemožnosti dočerpat rodičovský příspěvek v důsledku nevhodně zvoleného čerpání se rodiče často dovídají až z rozhodnutí o odnětí dávky.

Uvedené by navíc ušetřilo následně několik hodin práce jiných lidí, kteří se z důvodu stížností na nesprávné poučení musejí obdobnými případy zabývat.

1 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. srpna 2013, sp. zn. 30 Cdo 737/2013. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. srpna 2007, č. j. 4 Ads 54/2006-68. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. října 2007, č. j. 6 Ads 80/2007-44. Dostupné na www.nssoud.cz.

Je nutno si také uvědomit, že pro žadatele o dávku představuje rodičovský příspěvek často jediný zdroj příjmu.

Jsem přesvědčen, že poskytování těchto informací o možnostech volby výše rodičovského příspěvku je v souladu s principy dobré správy (princip vstřícnosti) a principem veřejné správy jako služby veřejnosti.

Vážená paní ministryně, dovoluji si Vás požádat, abyste mi v souladu se zákonem o veřejném ochránci práv sdělila, zda Ministerstvo práce a sociálních věcí provede navržené opatření k nápravě. Vaši odpověď očekávám ve lhůtě 60 dnů od doručení tohoto stanoviska s doporučením k vydání vnitřního předpisu.

Na vědomí zasílám tuto informaci generálnímu ředitelství Úřadu práce České republiky.

S pozdravem

JUDr. Stanislav Křeček v. r.
veřejný ochránce práv
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)